

940904-1

Myšlením samotným se nemůžeme nikdy „dotknout“ skutečnosti, ale pouze myšlením můžeme skutečnosti opravdu porozumět (nejen si na ni „zvyknout“ a tak si ji „osvojit“, tj. zdomácnit, zabydlet se v ní). Pochopitelně se musíme ve svém myšlení a tedy také ve svém chápání skutečnosti vždycky nějak opírat i o setkávání s ní – a to právě o takové setkávání, jakého samo myšlení není schopno. Pak mluvíme o tzv. zkušenosti, přesněji smyslové zkušenosti. To je nepostradatelný, ale sám o sobě naprosto nedostačující zdroj poznávání skutečnosti, zase přesněji: některých skutečností, některého typu skutečností. Nedostatečnost smyslového poznání resp. poznání založeného především na smyslech a na jejich tzv. „datech“ spočívá na prvním místě v tom, že smyslům je dostupné pouze to, co se právě teď a zde ukazuje. Žádná skutečnost se však neukazuje v plnosti hic et nunc. Kdyby se však přece jenom nějaká taková

„skutečnost“ někde a někdy takto v plnosti a celá ukázala, naše smysly by ji za těchto okolností stejně nemohly ani řádně zaregistrovat, natož aby dokázaly zachytnout především to nejdůležitější, to základní a podstatné; především by tuto skutečnost nebyly (samy o sobě) schopny náležitě odlišit od jiných skutečností. Ovšem vedle zkušeností smyslových jsou pro naše poznávání stejně nezbytné a svým významem daleko závažnější zkušenosti jiného typu, které bychom asi nejpřípadněji mohli shrnout pod název zkušeností praktických resp. zkušeností z praxe a s praxí. Domyslíme-li celou věc do hloubky, musíme pak samu zkušenost smyslů zahrnout jako jednu formu do rámce oněch zkušeností praktických resp. s praxí: konec konců také samy smysly si musí osvojit jistou praxi, a také my si musíme osvojit jistou praxi s akceptováním, zpracováváním, vyhodnocováním a interpretací údajů, které nám poskytují naše smyslové orgány. Tak se ukazuje, že rozhodující základnou našeho poznávání nejsou smysly, nýbrž naše praxe. Nepochybně se naše praxe – zejména ve svých počátečních podobách a rovinách – nikdy neobejde bez těla, a smyslové orgány jsou tělesné orgány! – ale ani praxe, ani poznávání na ní založené nejsou nikdy jen výkonem našeho těla.

(Písek, 940904-1.)